

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1409>

Volume 6 Issue 5, p. 1175-1194, May 2013

DRAMA YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER BAŞARILARINA VE BİLİNÇLİ TÜKETİCİLİKLERİNE ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI*

AN INVESTIGATION OF THE EFFECT OF DRAMA METHOD ON STUDENTS' ACHIEVEMENTS IN SOCIAL STUDIES AND CONSCIOUS CONSUMERISM

Arş. Gör. Faruk MALBELEĞİ

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD

Abstract

This study examined the effect of drama method on students' achievement in social studies, conscious consumerism in Social Studies Instructional Programs of primary school fourth grade, "From Production to Consume" unit. The study group consisted of 40 fourth grade students including 20 test group and 20 control group. The research was designed in accordance with an experimental research model composed of pre-test and post-test with control and experimental groups. The achievement test was applied as retention test after process. As data collection tool "Scale for the Level of Conscious Consumerism" and "From Production to Consume Achievement Test" were used. Alpha reliability coefficient of the achievement

* İkinci yazarın danışmanlığında yapılan "Drama yönteminin sosyal bilgiler dersi başarısına ve bilinçli tüketiciilik düzeyine etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilen bu çalışma SAÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından (Proje No: 2011-70-01-009) desteklenmiştir.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

test was .95; the scale was .77. In the analysis of data, two-way ANOVA was used to examine the main and interaction effects of test groups to pre-test, post-test and retention test; t-test was used to examine level of conscious consumerism. The result of the research showed that there is a significant difference between the total points of the post-test and retention-test of the test group and control group in favor of test group. The result of "Scale for the Level of Conscious Consumerism" showed that mean of the test group is higher than control group but it made no difference statistically. According to result of study drama method is useful for academic achieve and retention in social studies introduction. It is suggested that providing active participation methods should be used in conscious consumerism instruction.

Key Words: Primary education, social studies, drama method, conscious consumerism

Öz

Bu araştırmada İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'ndaki "Üretimden Tüketime" adlı ünitenin drama yöntemiyle işlenmesinin öğrencilerin akademik başarısına ve bilinçli tüketicilik düzeyine etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 20'si deney 20'si kontrol grubu olmak üzere toplam 40 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Son testin uygulanmasının ardından öğrenmede kalıcılığın tespit edilebilmesi için kalıcılık testi uygulanmıştır. Araştırmanın veri toplama araçları "Üretimden Tüketime Ünitesi Başarı Testi" ve "Bilinçli Tüketicilik Düzeyi Ölçeği"dir. Başarı testiyle ilgili yapılan madde analizi sonucunda madde güçlüğü ve ayırt ediciliği göz önünde bulundurulmuş, güvenilirlik katsayısı ise .95 olarak bulunmuştur. 19 maddeden oluşan, güvenilirlik katsayısı .77 olan ölçek ise üç alt boyuttan oluşmakta ve toplam varyansın %40.5'ini açıklamaktadır. Verilerin analizinde, işlem gruplarına bağlı olarak ilişkisiz ölçümler ve zamana bağlı olarak tekrarlı olan ilişkili ölçümler söz konusu olduğundan karışık ölçümler için iki faktörlü ANOVA; bilinçli tüketicilik düzeyi için t-testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubu ile kontrol gruplarının son test ve kalıcılık testi puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. Bilinçli tüketicilik düzeyiyle ilgili olarak deney grubunun puan ortalamalarının kontrol grubuna göre yüksek olduğu fakat bu farkının anlamlı olmadığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre drama yönteminin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin başarılarına ve bilgilerin kalıcılığına katkı sağlayacak bir yöntem olduğu söylenebilir. ilinçli tüketicilikle ilgili konuların öğretiminde de öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak yöntemlerin kullanılabileceği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, sosyal bilgiler, drama yöntemi, bilinçli tüketicilik

1. Giriş

İlköğretim; bireyleri yetişkin olduklarında alacakları toplumsal, kültürel ve ekonomik görevleri için hazırlayan, bu görevler için en temel bilgi ve becerileri sağlayan bir eğitim basamağıdır (Yaşar, Sözer ve Gültekin, 2000). İlköğretim, öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlarken, aynı zamanda, öğrencilerin bilinçli üreticiler ve tüketiciler olarak yetişmelerini de amaçlamaktadır. Bugün dünyanın bir tarafında açlık sorunu yaşanırken diğer tarafında tüketim çılgınlığı yaygınlaşma eğilimindedir. Bu durum sınırsız ihtiyaçların sınırlı kaynaklarla karşılanması, ürün alımında temel ihtiyaçların ön planda tutulması, savurganlığın önüne geçilmesi, kaliteli, güvenli ve ucuz ürünlerin tercih edilmesi gerektiği ilköğretim öğrencilerine öğretilerek bilinçli tüketiciler olarak yetişmelerini gerektirmektedir (Sağlam, 2010). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanıyla ilişkilendirilmiş 4. sınıf ünitesi olan "Üretimden Tüketime" adlı ünitenin kazanımları; "İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder", "İhtiyaçlardan hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımda bulunur", "Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir", "Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir", "Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır", "Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur", "İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir" şeklinde sıralanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Bu kazanımlar, bilinçli bir tüketicide olması gereken özellikler olarak da düşünülebilir. Bu kazanımların ilköğretimde yer alan diğer derslerde de uygun etkinliklerle desteklenmesi sağlanarak öğrencilerinin bilinçli tüketiciler olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Sağlam, 2010). Çünkü, tüketici olmak tüm insanlığın en önemli ortak özelliklerinden biridir (Ferman, 1993). Bu özellik, insanları zorunlu olarak ekonomi ile ilgilenmeye yöneltmektedir.

Teknoloji, iletişim, ulaşımda meydana gelen gelişmeler toplumsal değişime sebep olmakta, bunun sonucunda bireyler daha fazla tüketim imkanlarını elde etmektedir (Ekström, 2007). Bu ortamda tercih eden konumundaki tüketicinin işi zorlaşmaktadır. Bu durum tüketici için önemli bir problem oluşturmaktadır. Tüketicinin bu problemlerle başa çıkabilmesi için belli yeterliliklere sahip olması gerekmektedir. Toplumun kalkınmasında olumlu yönde gelişme sağlamak için bilinçli, sorumlu ve eğitilmiş tüketicilere ihtiyaç vardır (Sert, 2002). Tüketicinin ilgili kurumlar tarafından bilgilendirilmesi gereklidir. Bu görev 4077 sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" un 20. maddesine göre örgün eğitim kurumlarına düşmektedir (Deryal, 2008). Ayrıca 1985 tarihli "Birleşmiş Milletler Evrensel Tüketici Hakları Bildirgesi"ne göre tüketicilerin temel haklarından birisi de eğitilme hakkıdır (Kanıbir ve Saydan, 2006). Tüketicilerin bilgilendirilmesi hususunda üç kaynaktan söz edilebilir. Bunlar; örgün eğitim kurumları, yaşam boyu öğrenme uygulamaları ve özel amaçlara yönelik gruplardır (OECD, 2009). Bu kaynaklardan, tüketici eğitimi

konusunda örgün eğitim kurumları olan ilköğretim okullarına büyük görev düşmektedir. Tüketicilerin karşılaşılabilecekleri zor durumlarla başa çıkabilmeleri ancak tüketici eğitimi ile mümkündür. Tüketici eğitimiyle birey maruz kaldığı aldatıcı etkilerle, karmaşık piyasa yapısıyla, bilgi kirliliğiyle, genişleyen ve karmaşık hale gelen ürün ve hizmet seçenekleriyle başa çıkabilecek donanımına sahip olabilir (OECD, 2009). McGregor'a (2005) göre tüketici eğitimi, onun tüketici rolündeki etkinliğini artırma amacına hizmet etmektedir. Tüketici eğitimi; bireylerin ekonomik faaliyetlerini yönlendirme, ihtiyaçlarını giderme, kaynaklarını bilinçli kullanma, temel haklarını öğrenme, pazarı etkileme gücünü artırmayı hedef alan eğitim ve bilgilendirme yatırımı olarak tanımlanmaktadır (Babaoğul ve Altıok, 2008). Bu tanımlamalara göre tüketici eğitimi ile tüketicinin tüketim sırasında daha aktif bir konuma getirilmesi beklenmektedir.

Bugün öğrencilerin önceki nesillere göre daha fazla bilgiye ulaşabilmesi onları, bazı konularda anne babalarından daha fazla bilgili olma konumuna getirmiştir. Bu nedenle tüketim konusunda ailelerini daha çok etkileyebilmektedir. Öğrencilerin tüketici olarak önemli bir konuma gelmesi doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki şekildedir. Doğrudan etkide, öğrenci talebini dile getirerek aile satın alma sürecine katılabilir. Öğrencinin isteyeceği tahmin edilen ürünlerin alımında ise dolaylı etki söz konusudur. Gün geçtikçe daha çok bilinçlenen öğrencilerin ailenin satın alma kararlarına etkileri yaşı ilerledikçe kendi bağımsız harcamalarını yapmaya yönelecektir (McNeal, 2007).Günümüz ailelerinde artık ebeveynlerin her ikisi de çalışmaktadır. Dolayısıyla çocukları için pek zaman ayıramamakta ve bu nedenle çocuklarına karşı bir suçluluk hissetmektedirler (Sutherland ve Thompson, 2003). Aynı zamanda çalışan ailelerde çocuk sayısı düşük olmakta ya da çok geç çocuk sahibi olunmaktadır (Ekström, 2007). Bu şartlarda aile bünyesine katılan çocuk ailede çok kıymetli bir konuma gelmekte ve daha fazla söz sahibi olmaktadır. Bunun yanında günümüzde çocukların, daha önceki yıllardaki yaşlılarının davranış modellerinden farklı olarak istek ve ihtiyaçlarını açıkça belirtmeleri ve baskıcı davranmaları satın alma işlemi, tek başlarına gerçekleştirmeseler de ailelerin tüketim davranışlarını yönlendirmelerine sebep olmaktadır (Şener, 2010). Çocukların tüketim konusunda bu denli önemli konuma gelmeleri tüketicinin bilgilendirilmesi konusunda onların da göz önünde bulundurulması gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin geleceğin potansiyel tüketicileri olmalarının yanında ailelerine tüketim konusundaki etkileri dikkate alındığında öğrencilere yönelik tüketici eğitiminin önemi kolayca anlaşılabilir.

İlköğretim, bireylerin belli becerileri kazanabilmeleri ve kazandıkları bu becerileri içselleştirebilmeleri için kritik bir dönemdir. Bu nedenle ilköğretimden itibaren öğrencilere zamanlarını ve paralarını nasıl harcayacakları konusunda karar vermelerini sağlayacak etkinlikler gerçekleştirmelerine fırsat verecek deneyimler kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Üretim, dağıtım ve tüketimle ilgili uygulamalar, öğrencilere yerinde karar almayı da içeren önemli beceriler kazandırabilir (Brophy ve Alleman, 2007). Bu becerilerin kazandırılmasında insanları ve yaşamlarını konu alan sosyal bilgiler dersinin önemli bir yeri vardır. Sosyal bilgiler

dersiyle amaç sadece bilginin aktarılması ve böylece öğrencilerin bilgi donanımının artırılması değildir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinin işlenişinde öğrencilerin toplumsal ve fiziksel yaşama uyumunu sağlayabilecek, öğrencileri öğrenme sürecine aktif olarak katabilecek yöntemlerin kullanılmasına ihtiyaç vardır. Drama, söz konusu ihtiyacı karşılayabilecek yöntemlerden biridir ve okul öncesi eğitimin yanı sıra ilköğretimde de daha fazla kullanılma eğilimindedir. Drama, önceden belirlenmiş açık ve net eğitim amaçları olan, tüm çocukların kendi öğretmenleri ile birlikte, daha çok büyük motor hareketlerle yaptıkları, ifade etmeye, rol oynamaya, canlandırmaya ve tartışmaya dayalı grup etkinliğidir (Önder, 2007). Öğrenciyi merkeze alan, öğrencinin birçok beceriyi birlikte kullanmasına imkân sağlayan eğitici drama, öğrencinin birçok beceriyi kolayca öğrenmesini sağlamaktadır.

Literatürde drama yönteminin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması ile ilgili çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmaların drama yönteminin öğrencilerin sosyal bilgiler dersi başarısına (Göncüoğlu, 2010; Aykaç ve Adıgüzel, 2011), öğrenmenin kalıcılığına (Şimşek-Aylıkçı, 2001), sosyal bilgiler dersi başarısına ve öğrenmenin kalıcılığına (Atar, 2003; Debre, 2008), sosyal bilgiler dersi başarısına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlara (Zayimoğlu, 2006; Günaydın, 2008; Rosler, 2008), başarıya, eleştirel düşünmeye, demokratik değerlere ve bilginin kalıcılığına (Morris, 1997), başarıya ve içeriğin anlamlandırılmasına (Barnes, 1998), başarıya ve demokratik tutumlara (Özer, 2004), iletişim, işbirliği, kendini ifade etme becerilerine (McNaughton, 2004), başarıya ve benlik kavramının gelişmesine (Taşkıran, 2005) yönelik olduğu görülmektedir. Bilinçli tüketicilikle ilgili olarak ilköğretim öğrencilerinin tüketici davranışları (Sert, 2002), öğrencilerin tüketici hak ve sorumlulukları ile ilgili farkındalık düzeyleri (Makela ve Peters, 2004), anne babaların çocukların tüketim davranışlarına etkisi (Ersoy, Aybala ve Ersoy, 2007), rol oynama ile ekonomi konularının öğretimi (Alden, 1999), drama ve edebiyatla ekonomi konularının öğretimi (Wattsee, 2002), simülasyonlar, oyun ve rol oynama ile ekonomi konularının öğretimi (Sutcliffe, 2002) ergenlerin tüketim konusunda aileleri nasıl etkilediği (Ekström, 2007), ergenlerin tüketicilik bilinç düzeyi (Ersoy ve Nazik, 2006), çocuklarda para idaresi (Ersoy, Ersoy ve Demirci, 2007), ilköğretim öğrencilerine farklı yöntemlerle verilen tüketici eğitiminin etkisi (Pınarcı, 2007), ilköğretim öğrencilerinin tüketim davranışı ve tüketicilik bilinç düzeyi (Akyüz, 2009), ilköğretim öğrencilerinin bilinçli tüketicilik düzeyleri (Sağlam, 2010) ile ilgili çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler Programı'nda öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin önemi vurgulanmakta ve bilinçli tüketiciliğin altı çizilmektedir. Bu durum dikkate alınarak öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinden biri olan drama ile bilinçli tüketiciliği birlikte ele alan bir çalışmaya ihtiyaç hissedilmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde drama yönetiminin öğrencilerin akademik başarısına ve bilinçli tüketiciliklerine etkisi araştırmanın temel amacı olarak belirlenmiştir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal Bilgiler dersinde, drama yönteminin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel yöntemin kullanıldığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

2. Sosyal Bilgiler dersinde, drama yönteminin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel yöntemin kullanıldığı kontrol grubundaki öğrencilerin bilinçli tüketicilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

2. Yöntem

Bu araştırmada deneysel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Deneysel araştırma yöntemlerinde temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden sonuç ilişkisini test etmektir (Büyüköztürk ve diğ., 2010). Deneysel modeller, neden sonuç ilişkilerinin belirlemek amacıyla, doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir (Karasar, 2009). Araştırmada deneysel desenlerden en sık kullanılan ön test-son test kontrol gruplu gerçek deneysel desen kullanılmıştır. Bilimsel değeri en yüksek deneysel desenler, gerçek deneysel desenlerle yapılanlardır. Gerçek deneysel desenlerin ortak özellikleri birden çok grup kullanılması ve grupların yansız atama ile oluşturulmasıdır. Böylece her araştırmada bir deney bir de kontrol grubu bulunur ve bu gruplar öteki kontrol değişkenleri açısından eşitlenmiş sayılır (Karasar, 2009).

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı, Sakarya ili, Adapazarı ilçesindeki Necdet İslar İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören 4-A ve 4-B sınıflarındaki öğrenciler oluşturmuştur. Deney ve kontrol grubunun belirlenmesinde yansız atama yöntemi benimsenmiş ve bu amaçla kura çekilerek 4-B sınıfı deney grubu, 4-A sınıfı kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubu olan 4-B sınıfında 27 öğrenci, kontrol grubu olan 4-A sınıfında 22 öğrenci bulunmaktadır. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin denkleştirilebilmesi için ön test olarak yapılan başarı testinden aldıkları puanlar ve kişisel bilgi formundaki cevapları değerlendirilmiştir. Kişisel bilgi formu, uzman görüşleri doğrultusunda şekillendirilmiştir. Kişisel bilgi formunda öğrencilerin cinsiyetleri, aile gelir durumları, anne ve baba eğitim durumları, anne ve baba meslekleri ve öğrencilerin haftalık harçlık alma durumları sorulmuştur. Öğrencilerin kişisel bilgi formundaki cevapları ve ön test puanları değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Öğrencilerin ön testten aldıkları puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmış, puanları birbirine yakın olan öğrenciler denkleştirilmiştir. Ardından yapılan istatistiksel işlemde gruplar arası anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmesinin ardından oluşturulan deney ve kontrol gruplarının denk oldukları kabul edilmiştir. Denkleşme dışında kalan deney grubundaki 7, kontrol grubundaki 2 öğrenci kendi sınıflarındaki etkinliklere arkadaşlarıyla birlikte katılmış, başarı testini ve ölçeği cevaplandırmış olmalarına karşın bu öğrencilerin cevapları değerlendirme dışı tutulmuştur. Araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Uygulamaya Katılımı

Sınıf	Grup	Ön test	Son Test	Kalıcılık	BTDÖ
4-B	Deney	20	20	20	20
4-A	Kontrol	20	20	20	20

Tablo 1’de görüldüğü gibi deney grubu olan 4-B sınıfında 20 öğrenci, kontrol grubu olan 4-A sınıfında 20 öğrenci araştırma sürecine katılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. “Üretimden Tüketime” Ünitesi Başarı Testi

Araştırma sırasında ön test, son test ve kalıcılık testi olarak kullanılan “Üretimden Tüketime” başarı testi hazırlanırken öncelikle kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla kazanımlar doğrultusunda belirtke tablosu hazırlanmıştır. “Üretimden Tüketime” ünitesinin, belirlenen yedi kazanımıyla ilgili uzman görüşleri alındıktan ve kaynak taraması yapıldıktan sonra 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı, öğretmen kılavuz kitapları, çeşitli soru kitapları, dergiler ve ders kitapları incelenerek sorular hazırlanmıştır. “Üretimden Tüketime” ünitesinin yedi kazanımı göz önünde bulundurularak hazırlanan test dört seçenekli ve çoktan seçmelidir.

Başarı testi hazırlanırken, ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşleri doğrultusunda soruların bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarına uygun olarak hazırlanmasına dikkat edilmiştir. Son şekli verilen testin öğrencilerin üzerindeki etkisinin, araştırmanın amacına hizmet edip etmeyeceğinin, madde güçlüklerinin ve ayırt ediciliklerinin tespit edilebilmesi için ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonrasında testin güvenilirliğinin incelenmesi için iç tutarlılık ölçütüne bakılmıştır. Maddelerin analizinde İteman programı kullanılmıştır. Analiz sonuçlarında maddelerin güçlüğüne ve ayırt ediciliğine bakılmıştır. Analiz sonucunda 30 soruluk çoktan seçmeli testten 5 soru çıkarılmış ve uygulamada kullanılacak başarı testi 25 soruya düşürülmüştür. Güvenirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması, test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli gözükmektedir (Büyüköztürk, 2008). Güvenirlik katsayısı .95 olarak tespit edilen testin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.2.2. Bilinçli Tüketiciлик Düzeyi Ölçeği (BDTÖ)

Bu araştırmada öğrencilerinin bilinçli tüketiciлик düzeylerini incelemek amacıyla öğrencilerin görüşlerinin alınmasına yönelik olarak hazırlanan veri toplama aracı Sağlam (2010a) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek *tüketici sorumluluğu bilinci, kalite bilinci ve bütçe fiyat bilinci* olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. 19 maddelik ölçeğin

güvenirlilik katsayısı .77'dir ve toplam varyansın %40.5'ini açıklamaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının .70 ve daha yüksek olmasından dolayı güvenilir olduğu (Büyüköztürk, 2008) ve uygulama sırasında veri toplama aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Ölçekte 4'lü Likert tipi dereceleme kullanılmıştır.

2.3. Uygulama Aşaması

Öncelikle veri toplama araçlarından başarı testinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olup olmadığını tespit edebilmek için gerekli izinler alınarak İstanbul'da 3 devlet okulunda ön uygulama yapılmıştır. Veri toplama araçlarının istatistiksel işlemler sonucunda, geçerli ve güvenilir olduğunun tespit edilmesinin ardından deneysel uygulamanın yapılması için Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. İzin sonrası Sakarya ili, Adapazarı ilçesi, Necdet İslar İlköğretim Okulu'nun 2 ayrı 4. sınıfında "Üretimden Tüketime Ünitesi Başarı Testi" ön test olarak 22.12.2010 tarihinde uygulanmıştır. Ön test uygulandıktan sonra yapılan istatistiksel işlemler sonucunda sınıfların uygulama öncesi bilgi düzeylerinin birbirlerine yakın olduğu tespit edilmiştir. Uygulama sırasında, deney ve kontrol grupları aynı tarihte üniteye başlamışlardır. Deney grubunda drama yöntemiyle ders işlenirken, kontrol grubunda geleneksel yöntemler kullanılmıştır. Uygulamadaki ders anlatım süresi, Sosyal Bilgiler Programı, yıllık plan ve öğretmen kılavuz kitapları kontrol edilerek belirlenmiştir. Deney grubunda 5 hafta boyunca haftada 3 saat olmak üzere toplam 15 saatlik drama yöntemine uygun etkinlikler gerçekleştirilirken, kontrol grubunda eş zamanlı ve aynı sürede geleneksel yöntemlerle ders işlenmiştir.

Drama yöntemiyle dersin işlenmesi 31.12.2010 tarihinde başlamış 26.01.2011 tarihinde sona ermiştir. Deney ve kontrol grupları bu tarihler arasında ilgili üniteyi işlemişlerdir. 26.01.2011 tarihinde de iki gruba, uygulamanın öğrencilerin başarı düzeylerine anlamlı katkı yapıp yapmadığının tespiti için son test uygulanmıştır. Son testin uygulandığı tarihte uygulanan yöntemlerin öğrencilerin bilinçli tüketicilik düzeylerine etkisinin tespiti için BTDO uygulanmıştır. 02.03.2011 tarihinde ise uygulamanın bilgilerin kalıcılığına etkisinin incelenmesi için kalıcılık testi uygulanmıştır. Drama yöntemiyle işlenen ders, araştırmacı tarafından sınıfta gerçekleştirilmiştir. Uygulama sırasında sınıf oturma düzeni, drama yöntemiyle işlenecek ders için uygun hale getirilmiştir. Drama uygulamaları sırasında hazırlanan ders planları uygulanmış, drama yönteminin aşamaları olan ısınma, canlandırma ve değerlendirme yapılarak öğrenme öğretme süreci örgütlenmiştir. Drama etkinliklerine öğrencilerin katılma istekleri üst düzeyde olduğu için tüm sınıfın katıldığı etkinliklerin dışındaki etkinliklerde mümkün olduğunca belli sıra gözetilerek öğrencilerin tümünün etkinliklere katılması sağlanmıştır.

Drama uygulamalarının ısınma aşamalarında özellikle müzik kullanılarak, öğrencilerin mümkün olduğunca drama uygulamalarına hazır hale gelmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Isınma çalışmalarıyla ilgili oyunların ve etkinliklerin tespitinde çeşitli kaynaklardan yararlanılmıştır. Isınma çalışmaları sırasında öğrencilerin kendilerini rahat bir ortamda hissetmeleri için özen gösterilmiştir. Drama

uygulamalarının canlandırma aşamasında işlenecek dersin kazanımlarına uygun çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar, öğrencilerin belli rolleri canlandırması, kendi yazdıkları kısa senaryoları canlandırma, doğaçlama yapılması gibi etkinliklerdir. Bu uygulamalar yapılırken öğrencilerin birbirlerine karşı sorumluluklarından canlandırma aşaması öncesinde bahsedilmiştir. Özellikle öğrencilerin canlandırma işlemlerini yaparken değerlendirme aşamasındaymış gibi müdahale etmemeleri konusunda uygulama öncesi gerekli açıklamalar yapılmıştır. Uygulamalar sırasında öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Canlandırmalar sırasında etkinliklere katılacak grupların oluşumunda öğrencilerin kutuplaşmamasına gayret edilmiş ve sayı verme gibi teknikler kullanılarak heterojen grupların oluşmasına çalışılmıştır. Uygulamalar sırasında çeşitli materyaller kullanılarak öğrencilerin daha fazla motive olmasına çalışılmıştır. Bunun yanında sınıftaki bazı eşyaların hayali olarak farklı amaçlarla kullanması sağlanarak, dramanın genişleyen bir çevre olması gerektiği ilkesi göz önünde bulundurulmuştur. Tüm sınıfla birlikte etkinlikler yapıldığı gibi, bir canlandırma grubu oluşturularak da etkinlikler yürütülmüştür. Değerlendirme aşamasında öğrencilerin mümkün olduğunca söz almasına gayret edilmiş ve öğrencilerin birbirlerini değerlendirmeleri aşamasından önce araştırmacı değerlendirme konusunda örnek olacak değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu yapılırken öğrencilerin öz güvenini kırıcı değerlendirmelerden kaçınılmıştır. Dramanın değerlendirilmesi aşamasında eğitimsel amaçlara ulaştıracak soruların yöneltilmesine ve buna uygun cevaplar verilmesine özen gösterilmiştir. Aynı zamanda canlandırmaları gerçekleştiren öğrencilerin neler hissettikleri sorulmuş, eğitimsel amaçlardan uzaklaşmamaya çalışılmıştır.

2.4. İşlem

Veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin analizi, bilgisayar ortamında SPSS 15.0 paket programıyla yapılmıştır. Yapılan testlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin analizinin ne tür testlerle yapılması gerektiğinin tespit edilebilmesi için önce verilerin normallik şartlarının sağlayıp sağlamadığı kontrol edilmiştir. Bu kontrol neticesinde elde edilen test sonuçlarının normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır. Normallik varsayımlarının sağlandığı durumlarda parametrik testlerin kullanılması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2008).Yapılan ön test, son test ve kalıcılık testi sonuçlarının analizi için, işlem gruplarına bağlı olarak ilişkisiz ölçümlerin ve zamana bağlı olarak tekrarlı olan ilişkili ölçümler söz konusu olduğu için analiz işlemlerinde *karışık ölçümler için iki faktörlü ANOVA* kullanılmıştır. Anlamlı farkın hangi testler arasında olduğunu belirlemek için de Bonferroni yapılmıştır (Büyüköztürk, 2008). *Bilinçli Tüketiciлик Düzeyi Ölçeği'nin* (BTDO) uygulanmasıyla elde edilen verilerin analizi için iki ilişkisiz örneklemin ortalamalarının arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının test edilmesi için kullanılan *ilişkisiz örneklemler için t-testi* kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2008).

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırma ile elde edilen bulgular araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ele alınmaktadır.

Tablo 2. *Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarıları Deney Öncesinden Sonrasına ve Kalıcılığına Ait Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları*

Gruplar	Ön test Puanları			Son test Puanları			Kalıcılık Puanları		
	N	\bar{x}	ss	N	\bar{x}	ss	N	\bar{x}	ss
Deney	20	68.80	15.22	20	79.80	11.57	20	81.20	13.55
Kontrol	20	66.60	18.45	20	69.80	15.70	20	69.00	17.31
Toplam	40	67.70	16.73	40	74.80	14.53	40	75.10	16.54

Tablo 2 incelendiğinde deney ve kontrol grubunun ön test puanlarının birbirine eşit olmadığı fakat yakın olduğu görülmektedir. Son test puanları incelendiğinde deney grubunun 11.00 puanlık bir artış gösterdiği buna karşın kontrol grubunun ise 3.20 puanlık artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Deney grubuna ait kalıcılık testi puanları incelendiğinde, puanların ön testten 12.40, son testten 1.40 puan yüksek olduğu görülmektedir. Kontrol grubu öğrencilerinin puan ortalaması ön test sonuçlarına göre 2.40 puan yüksek iken son test sonuçlarına göre 0.80 puanlık bir düşüş göstermektedir. Bu sonuçlara göre deneysel işlemin öğrencilerin akademik başarılarına ve öğrenmenin kalıcılığına pozitif yönde katkı sağladığı söylenebilir. Elde edilen bu sonuçlar deneysel işlemle ilgili kesin yargıya varmak için yeterli değildir. Ulaşılan sonuçlarla ilgili kesin yargıya varılabilmesi, farklı deneysel gruplarda bulunmanın başarıya etki edip etmediğinin anlaşılabilmesi, yani elde edilen verilerin anlamlandırılabilmesi için ANOVA testi sonuçlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tablo 3. *Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p
Deneklerarası	631330.13	39			
Grup (Deney/kontrol)	1984.53	1	1984.53	3.60	.065
Hata	20946.67	38	551.22		
Denekleriçi	8298.67	80			
Ölçüm	1403.47	2	701.73	8.40	.001
(Öntest/Sontest/Kalıcılık)					
Grup*Ölçüm	552.27	2	276.13	3.31	.042
Hata	6342.93	76	83.46		
Toplam	639628.80	119			

Tablo 3 incelendiğinde farklı deneysel grupta yer alan öğrencilerin başarıları deney öncesinden sonrasına ve kalıcılığa istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(1, 38)}=3.31$, $p.<.05$). Bu bulguya göre öğrencilerin farklı deneysel gruplarda öğrenim görmelerinin öğrencilerin başarılarına etki ettiği söylenebilir. Bu farklılığın kaynağının ne olduğunun anlaşılabilmesi için çoklu karşılaştırma testleri incelenecektir. Deneysel gruplardan hangisinin başarıya etki ettiğinin anlaşılabilmesi için Bonferroni testi sonuçları incelenecektir.

Tablo 4. *Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çoklu Karşılaştırma Bonferroni Testi Sonuçları*

	Grup	\bar{x} arası fark	Standart hata	P
Ön Test	Deney	2.20	5.35	.683
	Kontrol			
Son Test	Deney	10.00	4.36	.028
	Kontrol			
Kalıcılık	Deney	12.20	4.92	.018
	Kontrol			

Tablo 4 incelendiğinde deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Bu durum deneysel işlem öncesi iki grubun akademik bilgi olarak denk kabul edilebileceğini göstermektedir. Son test ölçümü sonuçlarına göre deney grubu ile kontrol grubunun başarı puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin uygulanmasının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu yönde katkı sağladığı söylenebilir. Kalıcılık testi puanları karşılaştırıldığında deney grubunun kalıcılık testi puan ortalamalarının ($\bar{x} = 81.20$), kontrol grubunun puan ortalamalarından ($\bar{x} = 69.00$) anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, sosyal bilgiler dersinin drama yöntemiyle işlenmesinin geleneksel yöntemlerle işlenmesine göre bilgilerin kalıcılığına daha fazla katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön test- Son Test ve Kalıcılık Testi Çoklu Karşılaştırma Bonferroni Sonuçları

Gruplar	Başarı Puanları	Test	\bar{X} arası fark	Q	P
Deney	Ön test	Son test	-11.20*	2.671	.001
		Kalıcılık	-12.40*	3.532	.004
	Son test	Ön test	11.00*	2.671	.001
		Kalıcılık	-1.40	2.329	1.000
	Kalıcılık Testi	Ön test	12.40*	3.532	.004
		Son test	1.40	2.329	1.000
Kontrol	Ön test	Son test	-3.20	2.671	.715
		Kalıcılık	-2.40	3.532	1.000
	Son test	Ön test	3.20	2.671	.715
		Kalıcılık	0.80	2.329	1.000
	Kalıcılık Testi	Ön test	2.40	3.532	1.000
		Son test	-0.80	2.329	1.000

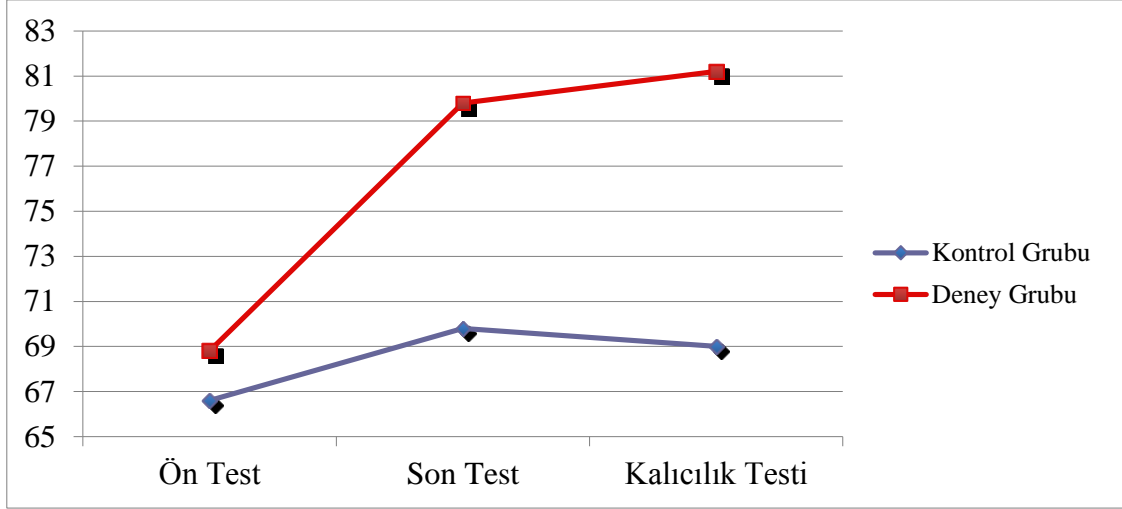
* p< .05

Tablo 5'te deney grubunun sonuçları incelendiğinde uygulama öncesi, sonrası ve kalıcılık testi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuç deney grubunun uygulama öncesine göre başarısının arttığını göstermektedir. Deney grubunun son test puanlarıyla ön test puanları karşılaştırıldığında öğrencilerin ön teste göre ortalamalarını 11.20 puan arttırdıkları gözlenmektedir. Bu artış kontrol grubunun 3.20 puanlık artışına göre yüksektir. Aynı zamanda bu puan farkı Tablo 5'te görüldüğü gibi istatistiksel olarak anlamlıdır. Kalıcılık testi ile ilgili bulgular incelediğinde bu testin puan ortalamalarının ön teste göre 12.40 puan yüksek olduğu görülmektedir. Ön test ile kalıcılık testi arasındaki puan farkı istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre öğrencilerin kalıcılık testinde başarılarının düşmediği, yani uygulanan deneysel işlem sonrası öğrencilerin bilgilerinin kalıcılık kazandığı söylenebilir. Drama yöntemiyle işlenen dersin öğrencilerin bilgilerinin kalıcılığına olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

Kontrol grubunun uygulama öncesi, sonrası ve kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuca göre kontrol grubuna uygulanan öğretim öğrencilerin başarısına yeterince katkı sağlamamıştır. Kontrol grubunun son test puanları ön test puanlarına göre yüksektir. Buna göre belli düzeyde bir öğrenme gerçekleşmiştir. Fakat bu öğrenme yeterince yüksek değildir. Yani uygulanan öğretim öğrencilerin başarısına yeterince katkıda bulunmamıştır. Bunun yanında kalıcılık testi

puanları incelediğinde kalıcılık testi puanlarıyla son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu durumda geleneksel öğretimin kalıcılığına yeterli düzeyde etki ettiği söylenemez. Bu durum Grafik 1’de daha kolay görülebilir.

Grafik 1. Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Başarı Puanları

Değerlendirmelerin gözden geçirilmesi, bir bütün olarak ele alınabilmesi ve araştırmanın sonuçlarının daha kolay bir şekilde yorumlanabilmesi için Grafik 1’e bakılabilir. Grafik 1 incelediğinde, deney grubunun, kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol gruplarının ön test puanları incelendiğinde birbirlerine yakın olduğu gözükmemektedir. Son test ölçümlerine bakıldığında ise kontrol grubunun ortalama puanları artış göstermiştir. Grafik 1’e bakıldığında deney grubunda yer alan öğrencilerin kontrol grubunda yer alan öğrencilere göre daha fazla başarı gösterdiği anlaşılmaktadır. Kalıcılık testine bakıldığında deney grubunun ortalamaları artış gösterirken, kontrol grubunun ortalamaları düşüş göstermiştir. Bu artış ve düşüşler keskin değildir. Bu sonuçlara göre, sosyal bilgiler dersinin drama yöntemiyle işlendiği deney grubu öğrencilerinin akademik başarıları ve bilgilerinin kalıcılığı kontrol grubu öğrencilerine göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Drama yönteminin sosyal bilgiler dersindeki başarıya ve bilgilerin kalıcılığına pozitif yönde etki ettiği görülmektedir.

Tablo 6. *Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Bilinçli Tüketici Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları*

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t	sd	p
Tüketici sorumluluğu bilinci	Deney	20	26.55	3.154	-1.317	38	.196
	Kontrol	20	25.10	3.782			
Kalite bilinci	Deney	20	17.45	2.320	-1.260	38	.215
	Kontrol	20	16.40	2.909			
Bütçe fiyat bilinci	Deney	20	22.10	1.713	-1.776	38	.084
	Kontrol	20	20.75	2.936			
Toplam	Deney	20	66.10	4.689	-1.796	38	.080
	Kontrol	20	62.10	8.359			

Tablo 6 incelendiğinde, deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin bilinçli tüketici düzeyleri *tüketici sorumluluğu bilinci* [$t_{(38)}=-1.317$, $p>.05$], *kalite bilinci* [$t_{(38)}=-1.260$, $p>.05$], *bütçe fiyat bilinci* [$t_{(38)}=-1.776$, $p>.05$] alt boyutlarında ve ölçek toplamında [$t_{(38)}=-1.796$, $p>.05$] anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Deney grubu öğrencilerinin *tüketici sorumluluğu bilinci* puan ortalaması ($\bar{x} = 26.55$), *kalite bilinci* puan ortalaması ($\bar{x} = 17.45$), *bütçe fiyat bilinci* puan ortalaması ($\bar{x} = 22.10$), *ölçek toplamındaki* puan ortalaması ($\bar{x} = 66.10$); kontrol grubu öğrencilerinin *tüketici sorumluluğu bilinci* puan ortalamasından ($\bar{x} = 25.10$), *kalite bilinci* ortalamasından ($\bar{x} = 16.40$), *bütçe fiyat bilinci* ortalamasından ($\bar{x} = 20.75$) ve *ölçek toplamındaki* puan ortalamasından ($\bar{x} = 62.10$) daha yüksektir. Sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin bilinçli tüketici düzeylerine ilişkin ortalamalarının geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerine göre yüksek olması anlamlı bir farklılığa yol açmamıştır.

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanlarının birbirine çok yakın olduğu görülmüştür. Deney grubunda yer alan öğrencilerin son test ve kalıcılık puanları kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test ve kalıcılık puanlarından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu sonuçlara göre deneysel işlemin öğrencilerin başarılarına ve öğrenmenin kalıcılığına pozitif katkı sağladığı görülmektedir. Bu sonuç Aykaç ve Adıgüzel'in (2011) ve Zayimoğlu'nun (2006) sosyal bilgiler dersinin yaratıcı drama ile işlenmesinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisi ile ilgili araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Rosler'in (2008) yaptığı çalışmada sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin kullanılması öğrencilerin derse karşı tutumlarına ve başarılarına olumlu yönde katkıda bulunduğu görülmüştür. Bu sonuç çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Barnes'in (1998) sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin kullanılmasının içeriğin anlamlandırılmasına ve başarıya etkisine yönelik çalışması ile örtüşmektedir. Morris (2001) sosyal bilgiler dersinde drama ve otantik değerlendirmenin kullanılması ile ilgili yaptığı çalışmada

öğrencilerin içeriği anlamlandırmalarına ve yaratıcılıklarının gelişmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Philbin ve Myers (1991) çalışmalarında sosyal bilgiler dersinde dramayı kullanmanın öğrencilerin düşünme süreçlerine, sebep-sonuç ilişkisi kurmalarına ve sosyal ilişkilerine katkı sağladığını belirlemişlerdir.

Kalıcılık testi puanları karşılaştırıldığında deney grubunun kalıcılık testi puan ortalamalarının kontrol grubunun puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç drama yöntemiyle ders işlemenin öğrenmenin kalıcılığına olumlu yönde katkıda bulunduğunu göstermektedir. Sosyal bilgiler dersinin drama yöntemiyle işlenmesinin geleneksel yöntemlerle işlenmesine göre bilgilerin kalıcılığına daha fazla katkıda bulunduğu anlamına gelmektedir. Bu sonuç Şimşek- Aylıkçı'nın (2001) ve Atar'ın (2003) sosyal bilgiler dersinde dramadan yararlanmanın öğrenilenlerin kalıcılığına etkisi ile ilgili araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır. Morris (1997) yaptığı çalışmada drama yönteminin sosyal bilgiler dersinde başarıya, eleştirel düşünmeye, demokratik değerlere ve bilgilerin kalıcılığına olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Barnes (1998), drama öğrencilerin anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmelerini, öğrenme isteğini artırmalarını ve öğrenmeyi öğrenmelerini sağlayarak bilgileri uzun süreli hafızaya transferini sağladığını bulmuştur. McNaughton'un (2004) yaptığı çalışmada isedrama yönteminin öğrencilerin iletişim, işbirliği ve kendini ifade etme becerilerine katkıda bulunduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, Göncüoğlu'nun (2010) sosyal bilgiler dersinde demokrasi konularının işbirlikli öğrenme ve drama yöntemiyle işlenmesinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisi ile ilgili araştırma sonuçlarıyla da paralellik taşımaktadır.

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi, sonrası ve kalıcılık testi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Deney grubunun kalıcılık testi puan ortalamaları son test puan ortalamasından ve ön test puan ortalamasından anlamlı derecede yüksektir. Bu sonuç deney grubunun uygulama öncesine göre başarısının arttığını göstermektedir. Buna göre uygulanan deneysel işlemin, yani drama yöntemiyle ders işlemenin başarısını ortaya çıkarmaktadır. Kontrol grubunun uygulama öncesi, sonrası ve kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Kontrol grubunun son test puan ortalamaları, kalıcılık testi puan ortalamasından ve ön test puan ortalamasından yüksek olmakla birlikte anlamlı değildir. Kontrol grubunun son test puanları ön test puanlarına göre yüksektir. Bu durum deney grubu ile karşılaştırıldığında kontrol grubundaki öğrenmenin daha alt düzeyde gerçekleştiğini göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin bilinçli tüketiciлик düzeyi *tüketici sorumluluğu, kalite, bütçe fiyat bilinci* ve *ölçek toplamında* anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Deney grubu öğrencilerinin *tüketici sorumluluğu, kalite, bütçe fiyat bilinci* ve *ölçek toplamındaki* ortalamaları kontrol grubu öğrencilerinin

ortalamalarından yüksek olduğu görülmekle birlikte bu sonuçlar anlamlı bir farklılığa yol açmamıştır. Sosyal bilgiler dersinin drama yöntemiyle işlenmesinin bilinçli tüketici olmada beklenen etkiyi göstermediği biçiminde düşünülmektedir. Bu durum drama yönteminin uygulanma süresinin kısa olmasıyla da ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Sağlam'ın (2010) ilköğretim öğrencilerinin bilinçli tüketicilik düzeyleri ile ilgili araştırmasında tüketici sorumluluğu bilinci, kalite bilinci ve ölçeğin toplamında anne eğitim durumunun öğrencilerin bilinçli tüketicilik düzeylerine etki ettiği sonucuna ulaşmıştır. Mekela ve Peters (2004) ergenlik çağındaki gençlerle yaptığı çalışmada öğrencilerin tüketici hakları ve sorumlulukları ile ilgili farkındalıkları ve tüketici eğitimi ile tüketici davranışlarına yönelik algılarını saptamaya çalışmışlardır. İlgili araştırmacılar tüketici eğitim programlarının ergenlik çağındaki gençlerin tüketici hakları ve sorumlulukları ile ilgili farkındalıklarını artırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Akyüz'ün (2009) ilköğretim çağındaki öğrencilerin tüketim davranışı ve tüketicilik bilinç düzeyi adlı araştırmasında farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip olan öğrencilerin tüketicilik bilinci ve satın alma davranışlarında farklılık göstermedikleri; devlet okulunda eğitim gören öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre bilinçli tüketicilik düzeylerinin kız öğrenciler lehine anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ersoy ve Nazik'in (2006) ergenlerde tüketicilik bilinç düzeyi ilgili çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok tüketicilik bilincine sahip olduğu; ailesinin aylık geliri yüksek olan öğrencilerin aylık geliri düşük olan öğrencilere göre daha bilinçli tüketici oldukları sonucuna ulaşmıştır. Akyüz'ün (2009), Ersoy ve Nazik'in (2006) araştırma sonuçları cinsiyete göre bilinçli tüketicilik düzeyi bakımından kız öğrenciler lehinedir. Bu durum kızların geleceğin anneleri olacağı, annelerin de aile içinde çok önemli olduğu gerçeği dikkate alındığında önemli bulunmaktadır. Çünkü anneler çocuklarını bilinçli tüketiciler olarak yetiştirme konusunda önemli katkı sağlayabilirler. Ekström'ün (2007) ergenlerin tüketim konusunda aileleri nasıl etkilediği konusunda yaptığı bir çalışmada çocukların okuldan öğrendikleri bilgilerle ailelerinin kararlarında etki sahibi olduğu görülmüştür. Bu bulgu da tüketici eğitim programlarının ailelerin tüketim kararlarına dolaylı olarak etki ettiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle tüketici eğitim programlarının etkili bir şekilde uygulanması toplumun tüketim konusundaki bilincini artırmaya yönelik katkıda bulunacağı düşüncesini ortaya çıkarmaktadır.

Yapılan bu çalışmada olduğu gibi ekonomi konularının, öğrencilerin aktif katılımlarını sağlayabilecek öğretim yöntemleriyle gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalarda da başarı elde edilmiştir. Drama yönteminin bir tekniği olan rol oynama kullanılarak ekonomi konularının öğretilmesiyle ilgili yapılan çalışmada rol oynayanın öğrencilerin zor olan ekonomi konularına yönelik cesaretlerini artırdığını ve bilginin kalıcılığına katkıda bulunduğunu ortaya konmuştur (Alden, 1999). Wattsee'nin (2002) araştırmasında da drama ve edebiyatla ekonomi konularının öğretilmesi üzerinde çalışılmış ve her ikisinin de derin anlamalar gerçekleştirmeye katkıda bulunduğu sonucuna varmıştır. Sutcliffe'in (2002) çalışmasında ise simülasyonlar, oyunlar ve rol oynayanın ekonomi konularının öğretilmesinde

kullanılması araştırılmış ve öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılmalarını sağlayarak ekonomi konularının öğretiminde başarı sağlanmıştır.

Sonuç olarak sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin son test ve kalıcılık testi puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. Bilinçli tüketiciлик düzeyiyle ilgili sonuçlar incelendiğinde ise deney grubunun puan ortalamalarının kontrol grubuna göre yüksek olduğu fakat bu farkın anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar ışığında şu önerilere yer verilebilir:

1. Sosyal bilgiler dersinde başarı ve bilgilerin kalıcılığının artırılması için drama yönteminden yararlanılması sağlanabilir.
2. “Üretimden Tüketime” ünitesinin yanında diğer ünitelerde de drama yönteminden yararlanılabilir.
3. Sınıf öğretmenlerinin drama yöntemini daha etkili kullanabilmesi için hizmet öncesinde ve hizmet içinde yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.
4. Okulların fiziki imkânları iyileştirilerek drama yönteminin uygulanabileceği salonlara yer verilmesi sağlanmalıdır.
5. Öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin bilinçli tüketici becerilerini istenilen düzeyde kazanabilmeleri için drama yönteminin yanında başka aktif öğrenme yöntemlerine de yer verilmelidir.
6. İlköğretim farklı sınıf düzeylerinde bilinçli tüketicilikle ilgili araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ALDEN, D. (1999). Experience with scripted role play in environmental economics. *Journal of Economic Education*, 30 (2), 127-132.
- AKYÜZ, Z. (2009). *İlköğretim çağındaki öğrencilerin tüketim davranışları ve tüketiciлик bilinç düzeyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ATAR, G.(2003). *Eğitici dramının sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde kullanmanın öğrenmenin kalıcılığı üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- AYKAÇ, M. & ADIGÜZEL, H. Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramının yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 297 – 314.

- BABAOĞUL, M. & ALTIOK, N.(2010). Türkiye’de ve AB ülkelerinde tüketici eğitimi. M. Babaogul ve A. Sener (Ed.), *Tüketici yazıları II* içinde (s. 9-22). Ankara: TÜPADEM Yayınları.
- BARNES, M. K. (1998). *Kids on thecampingtrail: Process drama, social studies and assesment in the elementary classroom*. Doctoral Dissertation, School of Teaching and Learning, Ohio State University, Ohio.
- BROPHY, J., & ALLEMAN, J. (2007). *Powerful socia lstudies for elementary students*. USA: Thomson Wadsworth.
- BÜYÜKÖZTÜRK, S. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- BÜYÜKÖZTÜRK, S., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, O. E., KARADENİZ, S. & DEMİREL, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- DEBRE, İ. (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde ders anlatım stratejisi olarak dramatizasyonun kullanılmasının öğrencinin başarı düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DERYAL, Y. (2008). *Tüketici hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- EKSTRÖM, M. K. (2007). Parental consumer learning or ‘keeping up with the children’. *Journal of Consumer Behaviour*, 6 (4), 203-217.
- ERSOY, S. & NAZİK, M. H.(2006). Ergenlerde tüketicilik bilinç düzeyi üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 313-328.
- ERSOY, A. F., DEMİRCİ, A. & ERSOY, S. (2007). Çocukların tüketim davranışlarına anne-babaların etkisi. *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik*, 42 (1), 86-101.
- FERMAN, M. (1993). *Tüketicinin korunması meselesine gelişimci bir yaklaşım*. İstanbul: İTO Yayınları.
- GÖNCÜOĞLU, Ö. G. (2010). *6. sınıf sosyal bilgiler dersi demokrasinin serüveni ünitesinin öğretiminde drama ve işbirlikli öğretim yöntemlerinin öğrenci tutum ve başarısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- GÜNAYDIN, G. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde drama yönteminin erişki ve tutum üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- KANIBİR, H. & Saydan, R. (2006). Bilgi çağında bilgili tüketim toplumunu arayış: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un getirdikleri ve ev hanımlarının bilgi düzeyi üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 103-123.
- KARASAR, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- MAKELA, C. J. & PETERS, S.(2004). Consumer education: creating consumer awareness among adolescents in Botswana.*International Journal of Consumer Studies*, 28 (4), 379-387.
- MCGREGOR, S. (2005).Sustainable consumer empowerment through critical consumer education: A typology of consumer education approaches. *International Journal of Consumer Studies*, 29 (5), 437-447.
- MCNAUGHTON, M. J. (2004). Educational drama in the teaching of education for sustainability. *Environmental Education Research*, 10 (2), 139-155.
- MCNEAL, J. U. (2007). *On becoming a consumer:Development of consumer behavior patterns in childhood*. United States: Butterworth Heinemann.
- MORRIS, V. R. (1997). *Ancient history social studies instruction through drama in for seventh grade students: a royal education*. Doctoral Dissertation, Purdue University Graduate School, West Lafayette, Indiana.
- MORRIS, V. R. (2001). Drama and authentic assesment in a social studies classroom. *The Social Studies*, 92 (1), 41-44.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI [MEB], (2005). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim kılavuzu*, Ankara.
- ÖNDER, A. (2007). *Yaşayarak öğrenme için eğitici drama*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- ÖZER, M. (2004). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde, yaratıcı drama yönteminin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- PHİLBİN, M., & MYERS, S. J. (1991). Classroom drama: Discourse as a mode of inquiry in elementary school social studies.*The Social Studies*, 82 (5), 179-182.
- PINARCI, G. G. (2007). *İlköğretim öğrencilerine farklı yöntemlerle verilen tüketici eğitiminin etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ROSLER, B. (2008). Process drama in one fifth-grade social studies class. *The Social Studies*, 99 (6), 265-272.
- SAĞLAM, H. I. (2010). İlköğretim öğrencilerinin bilinçli tüketici düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamalarda Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (4), 2531-2568.
- SAĞLAM, H. I. (2010a). Bilinçli tüketici düzeyi ölçeği çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 7 (1), 1190-1200.

- SUTHERLAND, A. & THOMPSON, B. (2003). *Kidfluence: The marketer's guide to understanding and reaching generation y-kids, tweens and teens*. McGraw-Hill.
- SUTCLIFFE, M. (2002) 'Simulations, games and role-play', P. Davies (ed.), in *The Handbook for Economics Lecturers: Teaching* (p. 2-26), Bristol: Economics LTSN.
- ŞENER, A. (2010). Medya, reklam ve tüketim: Çocukları açısından bir değerlendirme. M. Babaoğul ve A. Şener (Ed.), *Tüketici yazıları II* içinde (s. 153-177). Ankara: TÜPADEM Yayınları.
- ŞİMŞEK-AYLIKCI, E. (2001). *Sosyal bilgiler öğretiminde drama yönteminin kalıcılığın artırılmasında kullanılması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- OECD (2009). *Promoting consumer education: Trends, policies and good practices*. OECD Yayınları.
- TAŞKIRAN, S. (2005). *Drama yöntemi ile ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinin işlenişinin öğrenme ve öğrencilerin benlik kavramına etkisi yönünden değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- WATTSEE, M. (2002). How Economists Use Literature and Drama. *The Journal of Economic Education*, 33 (4), 377-386.
- YAŞAR, S., SÖZER, E. & GÜLTEKİN, M. (2000). İlköğretimde öğrenme-öğretme süreci ve öğretmen rolü. VII. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (I. Cilt, s. 452-461). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- ZAYİMOĞLU, F. (2006). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi "coğrafya ve dünyamız" ünitesinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrenci başarısı ve tutumlarına etkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.